

THE OPOMPEA

SCRIPSIT

Dr. CAROLUS BUENGER.

ARGENTORATI

APUD CAROLUM I. RUEBNER

1874.

P
A T R I O P T I M O
S.

Multi viri docti cum inde ab Heerenio, C. F. Hermannō usque ad Sauppium, Rueblium alios studia et operam in fontes quibus Plutarchus in vitis parallelis usus esset eruendos conferrent atque id potissimum spectarent, ut iis, quae alii scriptores graeci vel latini tradidissent, cum Plutarcho comparatis ex consensu vel differentiis eorum rerum gestarum potissimum ratione habita cuiusque loci auctorem investigarent, multa non ad eam quam ipsi velent evidentiam perducī posse ipsi concesserunt. Sed cum nuper Eduardus Woelfflin [„Antiochus von Syracus und Coelius Antipater (Winterthur 1872)“] de fontibus, quos Thucydides et Livius secuti essent, observationibus de scriptorum oratione loquendique usu institutis nova et ea maxima invenisset, Plutarchi orationem et genus dicendi similiter observando eius fontes indagare mihi proposui. In quo quamquam non me fugit, imperitia mea quam longe abesset ab illius viri doctissimi doctrina atque ingenio, novitate harum quaestionum adductus sum, ut periclitarer, quid minorum gentium ingeniolo praestari posset. Theopompum autem ideo elegi ex Plutarchi auctoribus, quia in eius vitis hunc saepissime adhibitum esse constat nec non multa et certa accurateque tradita fragmenta ex eius libris exstant, et quia eius oratio ut magni scriptoris tam propria est et distincta, ut ab aliorum multitudine facile discerni posse videatur.

Sed priusquam ad id quod mihi proposui accedam, ut quae in Plutarchi vitis ex Theopompo manaverint, ex genere dicendi et verborum usu demonstrēm, primum de Theopompi oratione, quatenus ex eius fragmentis cognosci possit, deinde qua ratione Plutarchus fontibus suis ad vitas scribendas usus sit, paucis dicendum videtur.

C A P U T I.

DE THEOPOMPI ORATIONE.

Quae veteres scriptores de Theopompo historico eiusque libris tradiderunt cum optime collegerit Arnoldus Schäfer (Abriss der Quellenkunde der griechischen Geschichte. Lipsiae 1873 pag. 54—63), hoc loco ea sufficit commemorare quae ad ipsam orationis Theopompeae descriptionem pertinent. Atque Dion. Halic. epist. ad Cn. Pompei. 6 pag. 786: *καθαρά τε γάρ, inquit, [Θεοπόμπου] ἡ λέξις. καὶ κοινὴ καὶ σαφὴς ὑψηλὴ τε καὶ μεγαλοπρεπὴς καὶ τὸ πομπικὸν ἔχουσα πολὺ, συγκειμένη τε κατὰ τὴν μέσην ἁρμονίαν, ἡδέως καὶ μαλακῶς ῥέουσα. διαλλάττει δὲ τῆς Ἰσοκρατείου κατὰ τὴν πικρότητα καὶ τὸν τόνον ἐπ' ἐνίων, ὅταν ἐπιτρέψῃ τοῖς πάθεσι, μάλιστα δ' ὅταν ὀνειδίῃ. πολὺς γὰρ ῥεῖ ἐν τούτοις καὶ τῆς Δημοσθένους δεινότητος . . . εἰ δ' ὑπερεῖδεν [Θεόπομπος], ἐφ' οἷς μάλιστ' ἐσπούδακε, τῆς τε συμπλοκῆς τῶν φωνηέντων γραμμάτων καὶ τῆς κυκλικῆς εὐρυθμίας τῶν περιόδων καὶ τῆς ὁμοειδείας τῶν σχηματισμῶν, πολὺ ἀμείνων ἂν ἦν αὐτὸς ἐαυτοῦ κατὰ τὴν φράσιν; deinde vituperat illum, quod tot tantasque digressiones orationi inseruerit: οὐτε γὰρ ἀναγκαῖαι τινες αὐτῶν οὐτ' ἐν καιρῷ γενόμεναι πολὺ τὸ παιδιῶδες ἐμφαίνουσιν. Vehementer autem reprehenditur a Polybio *πικρία καὶ κολακεία* καὶ *ψευδηγορία* eius (VIII, 13), cuius sententia comprobatur et ab Aeliano et a Cornelio Nepote, cum Ael. var. hist. III, 18 *δεινὸς μυθολόγος* et Corn. Nep. Alcib. 11 Theopompus et Timaeus maledicentissimi appellantur. Cicero autem (orat. 61, 207) commemorat eius morem ita dicendi, „ut tanquam in orbe inclusa currat oratio, quoad insistat in singulis perfectis absolutisque sen-*

tentiis,“ sed quod hiatum tanto opere fugerit a quibusdam eum vituperari tradit (orat. 44, 151). His testimoniis Theopompi genus dicendi tam accurate describitur, ut longiore de eo expositione supersedere liceat; itaque statim videamus, quid ex fragmentis ipsis de eius oratione intellegi possit.

Atque fragmenta a Muellero (fragmentorum historicorum graecorum vol. I. pag. 278—333) collecta perlegenti occurrunt

I) nonnulla verba rara vel minus usitata: ab antiquis grammaticis Theopompi propria afferuntur *κακόβιος* frgm. 3, *φυγαδεύω* 4, *γειτονεῖν* (quod etiam Plat. 843 A invenitur) 326, *ἄκατος* (poculum) 328, *ἀλύπητος* 329 (Soph.), *ἀνθηλῖος* 331, *ἀποκήρυκτος* 333. Sed *φυγαδεύω* cum saepe apud alios scriptores inveniatur, non est cur Theopompi proprium existimetur; *κακόβιος* etiam frgm. 41. exstat, sed praeterea a Xenophonte Cyrop. 7. 5, 67, Plut. Vit. V, 115, 8¹) (Artax. cap. 11); 116, 6 (Artax. cap. 12); III, 353, 20 (Alex. cap. 66); 387, 24 (Caes. cap. 23), quibus locis de Theopompo fonte cogitari non potest, usurpatur. Deinde notanda sunt *λάστανρος* 249, *προσπελατής* 41, *καταμισθοφορεῖν* 95 (Arist. Equ. 1352, Aeschin. 45, 27), *πράγματα ἀναγκοφαγεῖν* 301 (cf. Aristot. ΠΘ 4. 1339a 6 ed. Acad. Berol. ἀναγκοφαγία); *βωμολόχος*, *βωμολοχία* quamquam etiam apud alios inveniuntur, tam saepe in his fragmentis exstant (136. 178. 262), ut a Theopompo frequentius usurpata fuisse videantur.

II) verba quae a Theopompo inusitata vi et notione usurpantur: atque ab antiquis grammaticis haec afferuntur: *σπουδάζω* pro *κατεπεύγεσθαι* 1, *ιερά* pro *ξόανα* (simulacra ligno fabricata) 181, *στεφανοῦν* pro *τιμᾶν* 275, *αὐτοβοεῖ* pro *κατὰ κράτος* 321, *καταῖραι* pro *ἐλθεῖν* 327, *ἄνεχε* (scil. *τὴν χειρὰ μοι*) pro *πάρεχε* 330 (ceterum nescitur an hic locus ex Theopompo comico fluxerit), *ἀννηχίθη* pro *ἀνέπνευσε* 336. Porro rara notio est verborum *ἡδονῶν κρείττων* 21, *χρημάτων ἥττων* 135 [quamquam Arist. Nub. 1081, Plut. 363, Soph. Tr. 489, Plat. Prot. 353 c, Xen. Memor. 1, 5, 1, Cyrop. 8, 8, 12, Plut. Mor. I, 16, 3, (de educ. puer. cap. 19), II, 987, 52 (praec. ger. reip. cap. 13,

¹) Locos Plutarcheos ita significo, ut volumen paginam versum in vitis editionis Teubnerianae rec. Car. Sintenis 1869 5 voll., in moralibus volumen paginam versum editionis Didot. Parisiis 1856 emend. Fred. Duebner 2 voll. addam.

ex Xenoph. depromptum) invenitur], οἱ βοῦς κέρατα φύνουσι 43 (Hom. Aristoph. Aristot.), τὴν οἶκον ποιεῖσθαι (domicilium sibi ponere) 103, τὰ πρὸς ταῦτα συντείνοντα (quae huc pertinent) 178, (Aristot. Isocr. Demosth.), (Plat. συντ. εἰς τι, Diog. Laërt. I, 46 περί τι), ἐπανίστασθαι τινι (aliquo ad infames libidines abuti) 249.

III) In rebus grammaticis vix opus est commemorare Theopompum, cum ea scriberet aetate, qua antiquior lingua attica in novam transiret, et antiquioribus formis et recentioribus usum esse; verum recentiores iam praevalent formae, cum acc. plur. substantivorum in —εύς exeuntium semper in —εῖς cadant (βασιλεῖς, γονεῖς). Hoc unum proprium est, accusativum liberrimum in modum absolute poni veluti fr. 23 τραγήματα εἶδος παντοδαπόν, fr. 33 ἄλλος κεχαρισμένον ἄλλως τε καὶ τὴν θερινὴν ὥραν (tempore aestivo), fr. 134 Χῖοι ἐχρήσαντο δούλοις, τὴν μέντοι κτῆσιν οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, fr. 236 τοὺς πότους ἀκρατέστερος. Huc accedit quod persaepe quibus concinna membra segregantur verba τὰ μὲν — τὰ δέ tam absolute adhibentur, ut ne ab his quidem in fr. 125 abhorruerit: οὐ πολλάι μὲν καὶ πολυτελεῖς στρωμαὶ καὶ χλανίδες τὰ μὲν ἀλουργεῖς τὰ δέ ποικιλεῖται τὰ δέ λευκαί.

IV) De figuris modisque oratoriis haec fere notanda videntur: hiatus ut ab Isocratis discipulo diligenter vitatur, etiamsi in multis fragmentis et iis quae accurate ex Theopompo fluxisse videntur, nonnulli hiatus inveniuntur (fr. 23 Θάσιοι ἐπεμψαν, ἢ αὐτόν; fr. 33 εἶναι ἐν, καὶ εἰπόντος; fr. 94 ἀεὶ εὐτελές, προσέλθου αὐτοῦ). Ex quo apparet, cum et a Dionys. Halic. l. l. et a Cic. orat. 44, 151 Theopompus vocalium concursus summo opere fugisse tradatur, ne ab Athenaeo quidem severa fide verba transcripta esse; id quod ex alia quoque causa cognoscitur. Nam cum fragmenti 249 magna pars et ab Athenaeo et a Polybio tradita sit, cumque illi scriptores aliquantum inter se discrepent, non satis potest probari Athenaeum maiore fide quam Polybium Theopompi verbis inhaesisse. Cetera quoque quae Isocrates de verborum collocatione, de numeris in arte oratoria observandis praecepit, Theopompus observavit: itaque et adnominations inveniuntur fr. 182 φιλογύναιον μὲν, φιλόπαιδα δέ, fr. 249 ἀνδροφόνοι γὰρ τὴν φύσιν ὄντες, ἀνδρόπορνοι τὸν τρόπον ἦσαν, fr. 277 μὴ μόνον τριδουλον, ἀλλὰ καὶ τρίπορνον; et oxymora fr. 243 μία πᾶσι et alia, sales fr. 200 ἐγνώσαν τὴν τοῦ φαρμάκου ταύτην